

FIIA 1/2012

COMMENT

Arkady Moshes
Ohjelmajohtaja
Ulkopoliittinen instituutti
Suomenkielinen käännös: Juha Mäkinen

Putinin Venäjällä eletään iltaruskon aikaa > Vladimir Putin voittaa maaliskuun presidentinvaalit, mutta hänen valtansa legitimitetti murenee

Joulukuun 2011 tapahtumat muuttivat Venäjää. Vilpillisiä parlamenttivaaleja vastaan järjestettiin mittavia protesteja, jotka osoittivat, että pelon kynnyks on ylitetty eivätkä kansalaiset enää tyydy passiivisesti alistumaan ”ohjattuun demokratiaan”.

Vallanpitäjien oli pakko reagoida jotenkin. Presidentti Dmitri Medvedev ilmoitti joulukuun 22. päivänä Venäjän parlamentille pitämässään puheessa useista toimita maan poliittisen järjestelmän parantamiseksi, olkoonkin että nämä toimet tulevat liian myöhään ja ovat riittämättömiä toimiakseen pohjana todellisille uudistuksille.

Nykyinen pääministeri Vladimir Putin tulee kuitenkin mitä luultavimmin palaamaan presidentin virkaan, joka oli hänen hallussaan jo vuosina 2000–2008. Hänen kannatuslukemansa laskevat, mutta monet seikat tukevat hänen valintaansa maaliskuun presidentinvaaleissa.

Ensinnäkin, maan valtaeliitillä on käytettävissään paitsi liki rajatomat taloudelliset ja viestinnälliset voimavarat, myös käytännössä toimivaksi osoittautunut vääristelykoneisto. Keskusvaalilautakunnan puheenjohtaja ja Putinin uskollinen tukija Vladimir Tšurov, jota Medvedev kutsui taikuriksi, pystyy totisesti esittämään monia temppuja äänenlaskennan yhteydessä. Venäjän lainsäädäntö puolestaan tekee äänestystulosten mitätöimisestä oikeusteitse käytännössä mahdotonta.

Toiseksi, Putin voi luottaa protestiäänistä hyötynneen järjestelmän sisäisen opposition myöntävän yhteistyöhön. Vaikka kolme duumassa

edustettua oppositiopuoluetta – kommunistit, Oikeudenmukainen Venäjä ja liberaalidemokraatit – puhuvat mielellään vaalien valheellisuudesta, yksikään niistä ei ollut valmis torjumaan vaalitulosta jättämällä omat paikkansa vastaanottamatta. Sen sijaan ne ryntäsivät jakamaan komiteapaikkoja ja muita nimellisiä virkoja, joista hallitseva Yhtenäinen Venäjä -puolue oli valmis luopumaan. Näissä puolueissa tiedetään hyvin, että niiden johtajat eivät pysty haastamaan Putinia presidentinvaaleissa, mutta niiltä ei myöskään löytynyt rohkeutta nostaa ehdokkaiksi uusia kasvoja.

Kolmanneksi, järjestelmän ulkopuolinen oppositio eli kaduille kokoontuneet mielenosoittajat ovat kohdanneet useita ongelmia. Protestiliikhehdinnästä on kyllä tulossa paremmin organisoitu, mutta se kärsii yhä yhdistyneen johtajuuden puutteesta. Lisäksi liikkeen ongelma on, että se on pystynyt kertomaan vain olevansa järjestelmää vastaan, mutta ei sitä, minkä puolesta se toimii. Protestin aallonharja murtuu ennen pitkää, ja osallistujat palaavat toimistoihinsa, luentosaleihinsa ja Facebook-keskusteluihinsa. Liike on luonteeltaan väkivaltaton ja sanottu irti myös väkivaltaisesta kielenkäytöstä, mitä vallanpitäjät voivat pitää heikkouden merkinä.

Tilanteen ollessa tämä hyvä skenaario olisi, että Putin ei voittaisi presidentinvaaleja suoraan ensimmäisellä kierroksella. Tämä olisi hänelle vahva viesti siitä, että vallan keskittämiseksi yksin käsiin on tultava loppu ja Venäjälle on saatava takaisin aito poliittinen kilpailu. Hallinnon ja virkamiesten valinnan keskeisenä periaatteena ei enää voi olla uskollisuus johtajalle – viime kädessä ylimmälle johtajalle – vaan tilivelvollisuus kansalaisille.

Toistaiseksi tällainen lopputulos näyttäytyy kuitenkin vielä kaukaisena haaveena. Todennäköisempää on, että valtaan palaa protesteista hieman järkyttynyt mutta muuten vanhastaan tuttu Putin.

Tässä juuri on ongelman ydin: Venäjä muuttuu nopeasti, mutta Putin ei näytä tietävän, miten suhtautua muutokseen. Hänen vaalikampanjansa avaus osoitti, ettei hänellä ole tarjottavanaan uutta vakuuttavaa viestiä tai ohjelmaa. Hänen televisioidut puheensa olivat sekoitus korruptionvastaista retoriikkaa, kriittikiä länsimaita kohtaan ja vetoomuksia vakauden puolesta.

Mutta onko kaksi kautta presidenttinä istuneen ja kahdesti pääministerinä toimineelle Putinille todella yllätys, että Venäjän energiateollisuus on korruptoituneiden roistojen käsissä, kuten hän asian muotoili?

Käyntiosoite
Ulkopoliittinen instituutti
Kruunuvuorenkatu 4 00160 Helsinki
Postiosoite
Ulkopoliittinen instituutti
PL 400 00161 Helsinki
Puhelin
+358 (0)9 432 7000
Fax
+358 (0)9 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Asiassa ei nimittäin ole mitään uutta kenellekään, joka seuraa mediaa tai joka edes asuu Venäjällä. Ja jos asiain tila oli Putinin tiedossa, mikä takaa, että hän pystyisi jatkossa taistelemaan korruptiota vastaan – hänhän on ollut isäntänä Venäjällä viimeiset 12 vuotta, joiden aikana korruptio on levinnyt valtavan laajalle?

Entä hyväksyvätkö äänestäjät Putinin väitteen siitä, että länsimaat muodostavat uhkan Venäjälle ja että protestoiijat ovat lännen ”palkkasotureita”, kun samaan aikaan Venäjän valtaeliitti – Putinin eliitti – on siirtänyt sijoituksensa ja usein perheensäkin samaisiin länsimaihin?

Putinin vakausergumentilla voi vielä ollakin jotain voimaa, ainakin niin pitkään kun valtion kirstut ovat täynnä öljytuloja eikä keskituloisia kansalaisia rasiteta uusilla veroilla. Mutta mitä pitäisi sanoa niille, jotka eivät ole tyytyväisiä putinilaiseen vakauteen vaan näkevät sen pysähtyneisyytenä ja haluavat jotakin muuta: edistystä ja paremman tulevaisuuden itselleen ja lapsilleen?

Nämä kysymykset – ehkä enemmän kuin taloudellinen epävarmuus tai yhteiskunnalliset ongelmat – heikentävät Putinin tulevan presidenttikauden legitimitettiin. Ja Venäjän kaltaisessa rikkaassa, korkean koulutustason maassa vallan legitimitetti on olennaisen tärkeä asia. Venäjän

historia opettaa, että legitimitetin menetys – erityisesti tärkeimmissä kaupungeissa – merkitsee, että kysymys ei enää ole siitä, pysyykö hallinto pystyssä vai ei, vaan siitä, milloin se kaatuu.

Venäjän kehitys on uskomatonta seurattavaa. Vielä muutama kuukausi sitten näytti siltä, että Vladimir Putin oli valmis aloittamaan toisen 12-vuotisen valtakauden. Nyt vain harvat Venäjää tuntevat analyytikot uskovat, että Putin selvittää tiensä läpi edes ensimmäisen kuusivuotiskauden ilman merkittäviä vastoinkäymisiä.